

Ekonomická
fakulta
Faculty
of Economics

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Ekonomická fakulta
Katedra aplikované matematiky a informatiky

Bakalářská práce

Dluhová spirála jednotlivce a možnosti jejího řešení na příkladu případové studie

Vypracovala: Eliška Kurážová
Vedoucí práce: RNDr. et PhDr. Jan Fiala, Ph.D.
České Budějovice 2022

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Ekonomická fakulta
Akademický rok: 2020/2021

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: Eliška KURÁŽOVÁ
Osobní číslo: E19539
Studijní program: B0413A050023 Ekonomika a management
Studijní obor:
Téma práce: Dluhová spirála jednotlivce a možnosti jejího řešení na příkladu případové studie
Zadávací katedra: Katedra aplikované matematiky a informatiky

Zásady pro vypracování

Cílem práce je popsat příčiny vzniku, průběh a aktuální finanční krizi jednotlivce způsobenou dluhovou spirálou a předložit návrhy na zlepšení stavu.

Metodický postup:

1. Teoretická část: Dluh, zadluženost, dluhová spirála (past), způsoby vzniku dluhové spirály, možnosti řešení dluhové spirály, role institucí a osobních bankéřů při řešení dluhové spirály, právní okolnosti oddlužení, osobní bankrot.
2. Praktická část: Student popíše příčiny vzniku a průběh dluhové spirály konkrétní osoby a navrhne různé způsoby řešení konkrétní situace. Student popíše, jaký vliv navržená opatření přinesla.
3. Metody výzkumné části, postupy: Případová studie, rozhovor, dotazník.
4. Závěr a doporučení.

Rozsah pracovní zprávy: 40 – 50 stran
Rozsah grafických prací: dle potřeby
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná

Seznam doporučené literatury:

1. Cipra, T. (2005). *Praktický průvodce finanční a pojistnou matematikou*. Ekopress.
2. Dvořáková, Z., & Smrčka, L. (2011). *Finanční vzdělávání pro střední školy*. Nakladatelství C. H. Beck.
3. Hanousková, M., Koubová, Š., & Němeček, L. (2010). *Praktický průvodce návrhem na povolení oddlužení*. Občanská poradna při Jihočeské rozvojové.
4. Nesbitt, S. L. (2019). Private debt: opportunities in corporate direct lending [online]. *Wiley finance* [cit. 2020-10-29]. Dostupné z: <<https://ebookcentral.proquest.com/lib/matl-ebooks/detail.action?docID=5630248>>
5. Ondřej, J., Marková, L., & Hála, M. (eds.) (2013). *Ekonomické a právní otázky zadluženosti ekonomik, podniků a domácností: sborník mezinárodní konference*. Praha 23.11.2012 [CD-ROM]. Soukromá vysoká škola ekonomických studií.

Vedoucí bakalářské práce: RNDr. et PhDr. Jan Fiala, Ph.D.
Katedra aplikované matematiky a informatiky

Datum zadání bakalářské práce: 25. ledna 2021
Termín odevzdání bakalářské práce: 15. dubna 2022

doc. Dr. Ing. Dagmar Škodová Parmová
děkanka

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
EKONOMICKÁ FAKULTA
Studentská 13
370 05 České Budějovice

doc. RNDr. Tomáš Mrkvička, Ph.D.
vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 25. ledna 2021

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47 zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to - v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne

.....

Eliška Kurážová

Poděkování

Tímto děkuji panu RNDr. et PhDr. Janu Fialovi, Ph.D. za cenné rady a vedení mé bakalářské práce.

V neposlední řadě bych chtěla poděkovat své rodině za podporu při studiu.

Obsah	
1 Úvod.....	11
2 Chudoba.....	12
2.1 Příčiny chudoby	12
2.2 Následky chudoby	12
2.3 Řešení chudoby	12
2.4 Chudoba v ČR.....	13
2.4.1 Chudoba v ČR podle pohlaví	14
2.4.2 Chudoba v ČR podle věku.....	15
3 Dluhová spirála	16
3.1 Češi a dluhy.....	17
4 Příčiny zadlužení.....	18
4.1 Půjčky.....	18
4.1.1 Bankovní produkty	18
4.1.2 Lichva	18
4.2 Nezaměstnanost.....	19
4.3 Neplnění svých závazků.....	19
4.4 Další příčiny zadlužení.....	19
5 Prevence zadlužení.....	20
5.1 Finanční gramotnost.....	20
5.1.1 Průzkum finanční gramotnosti v roce 2021.....	20
5.2 Zdravý rodinný rozpočet	21
5.3 Pomoc státu	23
5.3.1 Státní sociální podpora	23
5.3.2 Podpora v nezaměstnanosti	24
5.3.3 Dávky z nemocenského pojištění	25
6 Řešení zadlužení	26
6.1 Úmor dluhu	26
6.2 Oddlužení	26
6.3 Milostivé léto	27
6.4 Role institucí a osobních bankéřů	27
6.4.1 Člověk v tísní.....	27
6.4.2 Osobní bankéři.....	28
7 Metodika.....	29
8. Případová studie	31

8.1 Příčiny zadlužení	31
8.2 Začátek a průběh problémů se závislostí a zadlužením.....	31
8.2.1 Vztahy s rodinou	32
8.2.2 Stav k prosinci 2021.....	33
8.3 Návrhy řešení zadlužení	34
8.3.1 Nový finanční rozpočet pro rok 2022	34
8.4 Průběh řešení finanční krize	35
8.4.1 Leden 2022.....	35
8.4.2 Únor 2022	39
8.4.3 Březen 2022	43
9 Zhodnocení výsledků.....	47
10 Závěr	49
I. Summary	51
II. Seznam použitých zdrojů.....	52
III. Seznam obrázků a tabulek	
IV. Seznam příloh	
V. Přílohy	

1 Úvod

Tato práce se zabývá dluhovou pastí, která je jednou z hlavních příčin chudoby.

Teoretická část popisuje chudobu a dále se podrobně se zaměřuje na jednu z příčin chudoby – dluhovou past. Jednotlivé kapitoly popisují dluhovou spirálu a příčiny, prevenci a řešení zadlužení. Jako příčiny zadlužení jsou blíže popsány půjčky, lichva, nezaměstnanost apod. Kapitola o prevenci zadlužení se blíže zabývá finanční gramotností, sestavením správného rozpočtu a pomocí státu. Poslední kapitola teoretické části je zaměřena na řešení zadlužení, tj. splácení dluhů, oddlužení, tzv. Milostivé léto a role institucí a osobních bankéřů při řešení zadlužení.

Cílem práce je popsat dluhovou spirálu jednotlivce, a to příčiny, průběh a aktuální finanční krizi. Dále předložit návrhy na řešení problémů a popsat, jaké výsledky tato řešení přinesla a zhodnotit jejich úspěšnost. Tím se zabývá praktická část bakalářské práce, která prostřednictvím případové studie popisuje řešení zadlužení konkrétní osoby závislé na nakupování, a to v období od 1. ledna 2022 do 31. března 2022.

2 Chudoba

Krebs a kol. (2015) definuje chudobu jako stav, kdy jedinec postižený chudobou žije tak, že nejsou uspokojeny jeho potřeby. O extrémní chudobě mluvíme v případě, že dotyčný žije za méně než 1,25 dolaru za den. (*1. Vymýtit chudobu ve všech jejích formách všude na světě*, 2015)

Relativní chudobu najdeme ve všech zemích světa včetně vyspělých států. Za hranici chudoby se považuje 60 % mediánového disponibilního příjmu včetně sociálních dávek. *Absolutní chudoba* se vyskytuje zejména v rozvojových zemích. Jedinci, kteří patří mezi absolutně chudé nemají prostředky na uspokojení základních lidských potřeb. (Dvořáková & Smrčka, 2011)

2.1 Příčiny chudoby

Neexistuje pouze jedna příčina chudoby ve světě, vždy jde o kombinaci několika faktorů, zejména nízkého růstu ekonomiky, nevhodné makroekonomické politiky a nedostatku na trhu práce, které jsou zodpovědné za nízké mzdy a nezaměstnanost. Klesá životní úroveň a roste kriminalita. (Ajakaiye & Adeyeye, 2001)

Pro české prostředí považuje Kelbich (2012) za hlavní příčiny chudoby problémy v legislativě, nedostatek finanční gramotnosti a agresivní chování na trhu. Krebs a kol. (2015) považuje za hlavní příčiny chudoby nezaměstnanost, nízké příjmy a rozdíly v bohatství.

2.2 Následky chudoby

Osoba pod hranicí chudoby není schopna si zajistit většinou ani to nejzákladnější, jako je strava, bydlení a zdravotní péče, je takový člověk ohrožen na zdraví nebo dokonce životě. Tito lidé nejsou schopni platit povinné poplatky, cestují bez jízdenek, za což jim hrozí vysoké sankce. Dále se mohou lidé postižení chudobou dostat až do celoživotní dluhové pasti nebo páchají trestnou činností. Dalším následkem chudoby je sociální vyloučení. Člověk pod hranicí chudoby není schopen se podílet na běžných činnostech, život větší společnosti je mu odepřen. (Kelbich, 2012)

2.3 Řešení chudoby

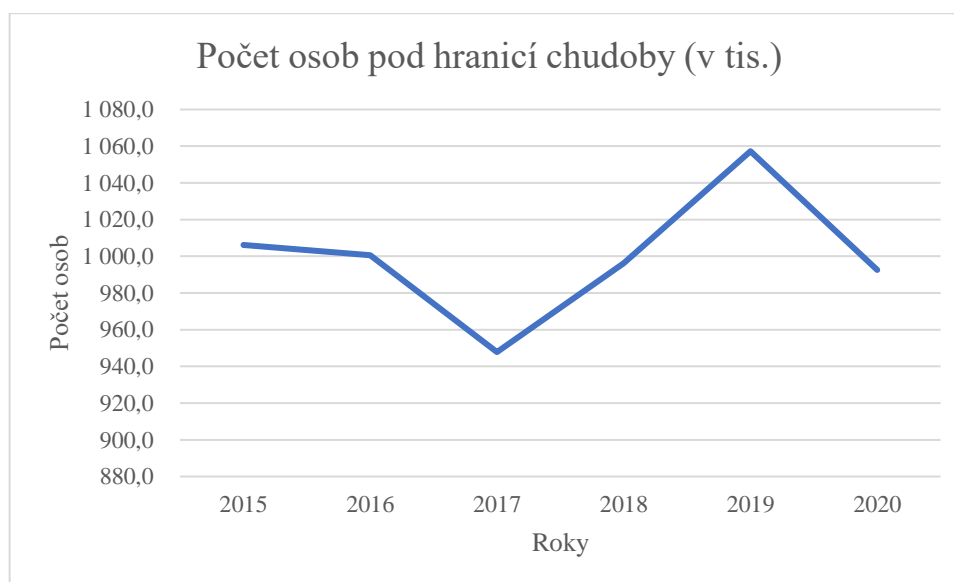
Kelbich (2012) považuje za stěžejní řešení změnu legislativy. Zákony by měly vhodně řešit sociální bydlení, pomoc v hmotné nouzi a lichvu. Velkou pomocí by byla osvěta plná užitečných informací. Lidem by byly poskytnuty rady, jak se vyvarovat chování,

které vede k chudobě. Byli by informováni o příčinách a následcích sociálního vyloučení. (Kelbich, 2012)

Kelbich (2012) tvrdí, že česká legislativa nedostatečně řeší výjimečné životní situace, ve kterých lidé potřebují finanční pomoc. Legislativa neřeší *bytové problémy*, které potkávají osoby s nedostačujícími příjmy. V případě *nezaměstnanosti* není zajištěno získání nového zaměstnání. Kdo chce dosáhnout na sociální dávky, jejichž hodnota obvykle nedosahuje potřebné výše, musí často splnit téměř nesplnitelná kritéria, které se blíží nelidským podmínkám.

2.4 Chudoba v ČR

Na obrázku č. 1 vidíme, že v České republice bylo v letech 2015–2020 pod hranicí chudoby okolo jednoho milionu obyvatel, tj. 10 % obyvatelstva České republiky, pokud obyvatelstvo ČR zaokrouhlíme na 10 milionů¹.

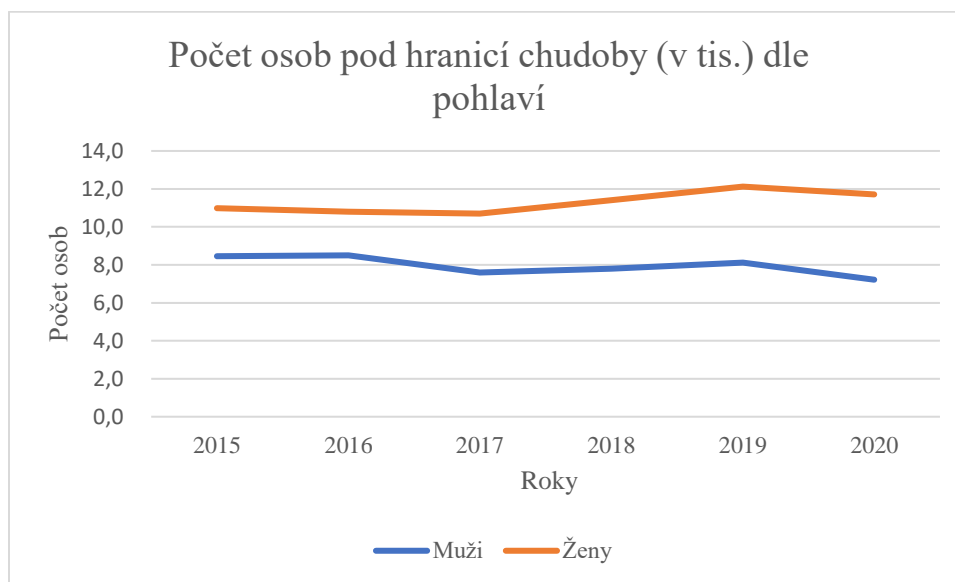

Obrázek 1: Počet osob pod hranicí chudoby (Zdroj: Příjmy a životní podmínky domácností – 2020, 2021)

¹ Dle (*Pohyb obyvatelstva – rok 2020: Nejvyšší převaha zemřelých nad narozenými od roku 2000, 2021*) žilo v České republice k 31. prosinci 2020 10,7 milionu obyvatel.

2.4.1 Chudoba v ČR podle pohlaví

Na obrázku č. 2 si všimněme, že chudobou jsou více ohroženy ženy než muži. Chudobou v letech 2015 až 2020 trpělo okolo 11 % žen. Zatímco mužů okolo 8 %. Pokud zaokrouhlíme populaci České republiky na 10 milionů obyvatel, žen ohrožených chudobou je okolo 11 tisíc, zatímco mužů okolo 8 tisíc.

Obrázek 2: Počet osob pod hranicí chudoby podle pohlaví (Zdroj: Příjmy a životní podmínky domácností – 2020, 2021)

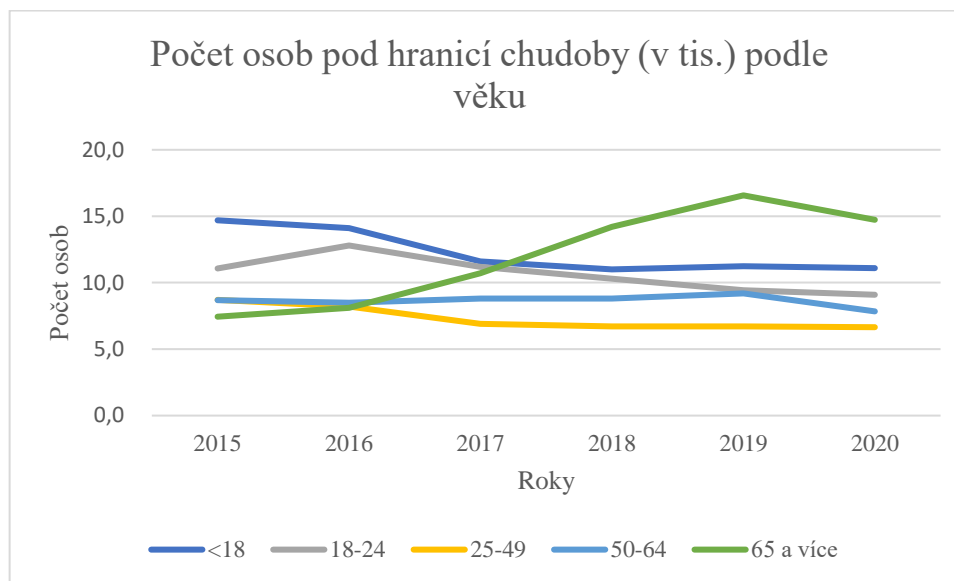
Velkou roli v tomto rozdílu mezi pohlavími hraje společnost. Jde hlavně o dvě zásadní fakta. Ženy bývají častěji samoživitelky a musejí bez podpory živit své děti. Druhým faktem je, že ženy mají nižší mzdy než muži. Žena se stejným vzděláním a stejnou praxí dostává zpravidla menší mzdu než její mužský protějšek na stejné pozici. (*České ženy berou nižší mzdy, 2017*)

Článek (*České ženy..., 2017*) uvádí že Česká republika patří mezi největší země v Evropě, které mají značné rozdíly mezi mzdami mužů a žen. V roce 2015 ženy v průměru vydělávaly 24 000 Kč, zatímco muži 25 000 Kč. Ženy jsou vzdělanější než muži a více ohroženy nezaměstnaností, a to ve všech věkových kategoriích. Největší nezaměstnanost je u žen ve věku 20 až 24 let, a to 15 %.

V České republice žije mnoho dětí pouze s jedním rodičem, v 90 % jsou samoživitelkami ženy. Matky samoživitelky mají pouze jeden příjem, ze kterého musí všechny uživit. Významným problémem je i to, že péče o rodinu a domácnost je časově náročná. Matky samoživitelky mají výrazně nižší časovou flexibilitu, a tím jsou ohroženy na trhu práce. Rizikem příjmové chudoby je ohrožena více než třetina z nich. (Rod, 2015)

2.4.2 Chudoba v ČR podle věku

Obrázek č. 3 obsahuje porovnání chudoby podle věku.

Obrázek 3: Počet osob pod hranicí chudoby podle věku (Zdroj: Příjmy a životní podmínky domácností – 2020, 2021)

Za nejvíce zajímavé zjištění na grafu výše považuji náhlé zchudnutí obyvatel nad 65 let. Za pouhé 4 roky se jejich počet zdvojnásobil. Zatímco v roce 2015 bylo pod hranicí chudoby 8 000 osob pod hranicí chudoby, roku 2019 jich bylo již 16 tisíc.

Podle Budaie (2021) je jednou z příčin chudoby důchodců nízký důchod. I přes to, že podle statistik jsou důchodci v České republice méně ohroženi chudobou, než je průměr Evropské unie, průměrného důchodu nedosáhne jeden milion seniorů.

V roce 2020 bylo na hranici chudoby 262 tisíc seniorů. Průměrný důchod byl 15 351. Příjmy důchodců jsou nízké, méně než 10 000 Kč měsíčně pobírá přes 120 tisíc důchodců. Ani povinná valorizace (zákonně navýšení důchodu o inflaci) nepomáhá, protože čím nižší důchod senior pobírá, tím nižšího navýšení dostáhne. (Budai, 2021)

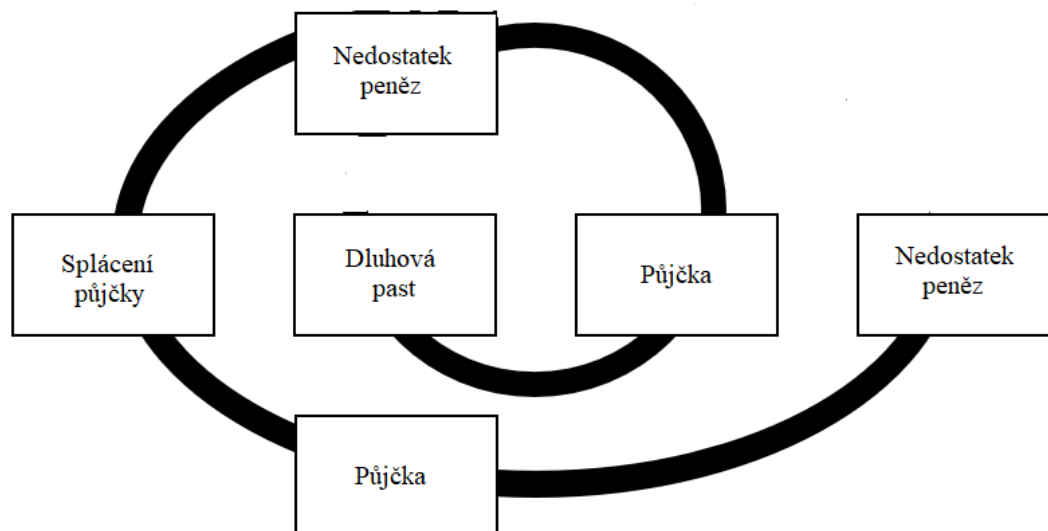
Dle (*Spotřební výdaje domácností – 2020, 2021*) byly za rok 2020 průměrné spotřební výdaje důchodců 149 204 Kč. To je průměrně 12 434 Kč měsíčně. Z toho na potraviny 34 950 Kč, tj. 2 913 Kč měsíčně.

Ženy v důchodovém věku mají nižší starobní důchody než muži. To je zapříčiněno tím, že ženy měly nižší platy (tj. nižší vyměřovací základ pro důchod), byly na mateřské dovolené s dětmi a odešly dříve do důchodu. *Ženy stále trápí nízké důchody: Děti a další důvody, proč je situace neférová*, 2021)

3 Dluhová spirála

Dluhovou spirálou nebo také dluhovou pastí označujeme situaci, kdy se dlužník splácí své dluhy penězi z jiných půjček. Jde o „začarovaný kruh“ (viz obrázek č. 4), kdy dlužník splatí jednu půjčku cizími penězi, tudíž má pořád závazek a stále je dlužníkem. Poté se tento stav opakuje, protože dlužník splácí novou půjčku opět penězi z úvěru. Toto chování se neustále opakuje a dlužná částka se postupně kvůli úrokům zvyšuje. Jde o tzv. předlužení. Dlužník není schopen své závazky splácet z vlastních zdrojů. Proto vzniká situace, ze které není schopen se dostat. Dluhy mohou narůst do výše, kdy banky přestanou zadluženému půjčovat. Poté se dlužníci obracejí na nebankovní společnosti nebo na lichváře. (Dvořáková & Smrčka, 2011)

K předlužení dochází u domácností, které podlehly konzumnímu stylu života. Nepůjčují si jen na koupi vlastního bydlení, ale i na spotřební zboží či na dovolenou. Ve většině případů dochází ke spotřebě statku dřív než k jeho splacení. Pokud není jednotlivec či domácnost schopna splácet své závazky, může řešit své problémy např. prodejem majetku². Nakonec může dojít k exekuci. (Dvořáková & Smrčka, 2011)

Obrázek 4: Dluhová spirála

² Viz kapitola 6 Řešení zadlužení

3.1 Češi a dluhy

Podle (*Průzkum ČBA: Češi a zadlužování 2021*, 2021) rok publikování má s půjčkami zkušenost 83 % Čechů. V současné době splácí své dluhy necelá polovina dlužníků. Ke konci července roku 2021 dosáhl celkový dluh domácností 2 bilionů korun. Nejčastější dlužná částka se pohybuje okolo 200 000 Kč. Osm z deseti Čechů považuje výši svých půjček za bezpečnou. Nadpoloviční většina si půjčuje od banky.

V čele žebříčku čerpaných úvěrů se umístil kontokorent a koupě na splátky (každý po 38 %), dále jiný spotřební úvěr (35 %) a kreditní karty (31 %). 17 % tvrdí, že si nikdy na nic nepůjčili. Za rok 2020 si půjčilo více než 50 % populace. (*Průzkum ČBA: Češi ..., 2021*)

Z lidí, kteří mají s půjčkou zkušenosti, se rizikově chová každý desátý. Index rizikového zadlužení každoročně vyhodnocuje Česká bankovní asociace. Pro rok 2021 je to 11 %, tj. že 11 % dlužníků se chová rizikově. Nejčastěji se takto rizikově chovají muži se základním vzděláním ve věku od 27 do 53 let. (*Průzkum ČBA: Češi ..., 2021*)

Za rizikové chování se považuje:

- půjčky na nákupy i přes nemožnost šetřit,
- půjčky, pokud již mají 3 a více půjček,
- půjčky na splátky jiných půjček. (*Průzkum ČBA: Češi ..., 2021*)

V současné době je v ČR v exekuci zhruba 800 000 lidí. Je zde i velký počet nezletilých a seniorů, na které byla exekuce uvalena. (*Průzkum ČBA: Češi ..., 2021*)

Češi si nejčastěji půjčují na koupi auta či motorky nebo na rekonstrukci bytu. Nejčastějším důvodem pro půjčku je nedostatek financí, kdy lidé nemohou čekat, aby konkrétní částku našetřili. Podle průzkumu si Češi nejméně půjčují na dovolenou, zážitky, sportovní vybavení nebo na splácení jiných dluhů. (*Průzkum ČBA: Češi ..., 2021*)

4 Příčiny zadlužení

4.1 Půjčky

Jednou z hlavních příčin zadlužení jsou půjčky. Značné množství lidí se zadluhuje kvůli *pořízení, popř. zhodnocení vlastního majetku* (např. hypoteční úvěr). V roce 2021 bylo podle Zámečnickové (2022) poskytnuto 135 390 hypotečních úvěrů, což je v porovnání s rokem 2020 o 43 164 hypoték více. Existují bankovní i nebankovní produkty a lichva.

4.1.1 Bankovní produkty

Dvořák (1999) uvádí tři druhy bankovních produktů:

- finančně úvěrové,
- vkladové (depozitní),
- platební.

Kontokorent

Kontokorent neboli kontokorentní úvěr je úvěr, který některé banky nabízejí jako doplněk k běžnému účtu. Banka umožňuje klientovi, aby na svém účtu šel tzv. do minusu. Běžný účet tedy může mít nejen kladný (kreditní), ale i záporný (debetní) zůstatek. Tento běžný účet pak nazýváme kontokorentním účtem. (Cipra, 2015)

Kreditní karty

Kreditní karta je kartou úvěrovou. Klientovi je jejím prostřednictvím poskytnut úvěr. Může jít o úvěr s pravidelnou měsíční splátkou s možností jejího odložení. Pro vystavení kreditní karty nevyžaduje banka založení běžného účtu. (Polouček a kol., 2006)

Dvořák (1999) dále uvádí formy ceny za úvěr. *Úrokem* se rozumí cena za půjčku, *prémii a provizí* cena za poskytnutí služby bankou, kdy banka přebírá jisté riziko (za poskytnutí bankovní záruky apod.). *Přímé poplatky* jsou cenou za provedení určité služby. *Nepřímými poplatky* rozumíme cenu za provedení určité služby, která je „skrytá“ v jiných poplatcích.

4.1.2 Lichva

Podle § 218 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku je lichva trestný čin. Lichvu provádí ten, kdo poskytnul plnění, jehož hodnota je v hrubém nepoměru vůči hodnotě vzájemného plnění, a přitom zneužil rozumovou slabost, tíseň, nezkušenost nebo lehkomyslnost druhé strany.

4.2 Nezaměstnanost

Někteří lidé se zadlužují z důvodů *nízkých či chybějících příjmů*. Nezaměstnanost v České republice byla ve 4. čtvrtletí 2021 2,2 %. (*Zaměstnanost, nezaměstnanost, 2022*) Některým nezaměstnaným lidem náleží podpora v nezaměstnanosti³.

Úřad práce České republiky nabízí možnost *rekvalifikace*, která pomáhá nezaměstnaným získat nové zaměstnání. Také umožňuje si udržet zaměstnání těm, kterým hrozí, že o práci přijdou. Rekvalifikace slouží k získání nové kvalifikace nebo ke zvýšení, rozšíření a prohloubení nové kvalifikace. (*Rekvalifikace, 2022*)

4.3 Neplnění svých závazků

Podle (*Rodinný rozpočet: ..., 2017*) je plnění závazků a placení povinných plateb důležitým krokem, jak se vyhnout dluhům. Dluhy mohou být z neplacení zdravotního a sociálního pojištění, nájmu, záloh na energie, za odvoz odpadu a pokut (např. z jízdy na černo).

Podle Bureše (2017) mělo v roce 2017 dluhy na zdravotním pojištění nad 100 000 Kč 100 882 lidí. Všeobecná zdravotní pojišťovna zveřejnila své dlužníky od dluhu ve výši 300 000 Kč, kterých bylo 79 723 Kč. Z toho nad 1 milion korun 968 lidí.

4.4 Další příčiny zadlužení

Další příčinou zadlužení může být *závislost*. Když je člověk závislý, potřebuje nutně uspokojit svou potřebu a nehledí na důsledky. Závislosti mohou být například na alkoholu, drogách, cigaretách, hazardních hrách nebo nakupování.

Dále se lidé mohou zadlužovat kvůli *nízkému vzdělání*. Podle (*Výsledky měření finanční gramotnosti 2020: CELKOVÉ VÝSLEDKY, 2020*) mají lidé se základním vzděláním obvykle nízké finanční znalosti. Podle (*Průzkum ČBA: Češi ..., 2021*) mají jsou nejvíce zadlužení právě lidé s nízkým vzděláním.

Další, kdo mají problém se zadlužením, jsou lidé, kteří mají *nedostatek informací*. Ať už jde o informace o tom, jak si vhodně sestavit rodinný rozpočet. Nebo nevědí, jak se vyznat ve finančních produktech. Jiní lidé také nemusí vědět o tom, na jaké sociální dávky nebo jiné formy pomoci mají nárok.

³ Viz kapitola 5.3.2 Podpora v nezaměstnanosti

5 Prevence zadlužení

5.1 Finanční gramotnost

Základním bodem předcházení zadluženosti je její prevence. Jedinec by se měl správně naučit zacházet s financemi. Klíčové je vědět, kdy si úvěr můžeme dovolit a do čeho výhodně investovat.

Finanční gramotností se zabývají vlády, finanční instituce, média, sociologové aj. Jejich hlavním cílem je zlepšit uvědomění spotřebitelů o rodinných a osobních financích. Variabilita nabízených finančních produktů a služeb může být pro občany složitá a může jim ztížit zacházení s osobním důchodem. Problém s finanční gramotností mohou mít i zkušení lidé, jejichž příjmy a potřeby se mění. (Dvořáková & Smrčka, 2011)

Definice finanční gramotnosti

Remund (2010) uvádí, že se neexistuje žádná jednotná definice finanční gramotnosti. Čím složitější je ekonomika, tím orientace v ekonomickém prostředí těžší a z tohoto důvodu nelze finanční gramotnost shrnout pod obecnou definici. Proto se finanční gramotnost rozděluje do pěti kategorií:

- znalost financí,
- schopnost hovořit o financích,
- schopnost spravovat osobní finance,
- schopnost činit vhodná finanční rozhodnutí,
- schopnost efektivně plánovat budoucí finance.

Na měření finanční gramotnosti bylo provedeno množství průzkumů. Jeden z průzkumů provedla Česká bankovní asociace roku 2021.

5.1.1 Průzkum finanční gramotnosti v roce 2021

Dle (*Průzkum ČBA: Finanční gramotnost Čechů 2021*, 2021) provedla v roce 2021 Česká bankovní asociace průzkum finanční gramotnosti obyvatel České republiky. Ve své tiskové zprávě uvádí, že ve finančních záležitostech se přestává orientovat více než 25 % obyvatel. Finanční rezervu si tvoří většina Čechů. Nejčastěji s ní jsou schopni hradit své závazky po dobu tří měsíců. Podle ekonomů by měla být ideální rezerva ve výši šestinásobku měsíčních výdajů domácnosti. Touto radou se řídí necelá polovina.

Dvě třetiny Čechů více přemýšlejí o financích, chtějí více šetřit a celkově chtějí zlepšit své hospodaření. Češi nejvíce šetří na nečekané situace a necelá polovina na stáří. Dalšími

produkty, na které si šetří je dovolená, konkrétní zboží, bydlení a necelých 10 % také odkládá finance na vzdělání. Rezervu často nemají lidé do 26 let. (*Průzkum ČBA: Finanční ...*, 2021)

Obecně platí, že lidé s vyšším vzděláním mají méně problémů s financemi a lépe se orientují v problematice peněz a jsou spořivější. Každoročně mívají respondenti největší problém určit, který úvěr je dle úrokových sazeb nejvýhodnější. Na tuto otázku správně odpověděla pouze třetina dotazovaných. (*Průzkum ČBA: Finanční ...*, 2021)

Z důvodů pandemie koronaviru se čtvrtina Čechů hůře orientuje ve finančních záležitostech. Třetina se přestala zajímat o informace o finančních produktech, přijdou jim zbytečné. Na druhou stranu se většina obyvatelstva (65 %) začala zabývat zbytečným utrácením a začala více na svých financích přemýšlet. Chtějí více spořit, plánovat a sledovat své výdaje. Zejména mladší generace chce o svých financích více přemýšlet. (*Průzkum ČBA: Finanční ...*, 2021)

Češi se nejvíce cítí jistí v otázkách spoření, rozpočtu a hospodaření. Nejméně věří svým schopnostem v oblasti investic. Většina Čechů si myslí, že má dostatečné znalosti v oblasti financí, ale připouštějí, že v některých situacích si nechají poradit, a to nejčastěji na internetu – využívají srovnávače produktů a kalkulačky. Téměř třetina naopak své znalosti považuje za nedostačující. (*Průzkum ČBA: Finanční gramotnost Čechů 2021*)

Průzkum také prokázal, že čtvrtina Čechů se znalostem v oblasti financí učila vlastními zkušenostmi a pětina od finančních poradců. Dle respondentů výzkumu by se měl na finanční gramotnosti podílet především školní systém – tj. stát. Přibližně polovina respondentů ale vidí ve školním systému důvod zhoršující se finanční gramotnosti. Češi také očekávají, že se i odborníci z bank budou zapojovat do finančního vzdělávání mladé generace. (*Průzkum ČBA: Finanční ...*, 2021)

5.2 Zdravý rodinný rozpočet

Pro zachování finanční stability je důležité ujasnit si své příjmy a výdaje. Pro lepší přehled může sloužit správně sestavený finanční rozpočet. Příjmy musí pokrýt veškeré výdaje a zároveň musí být dostatečně velké na tvoření finanční rezervy. Podle (*Výsledky měření finanční gramotnosti 2020: DOMÁCÍ ROZPOČET A FINANČNÍ REZERVY*, 2020). Většina domácností (27 %) má finanční rezervu na více než 6 měsíců, na 3 až 6 měsíců má finanční rezervu 23 %, o jedno procento méně (22 %) má rezervu na 1 až 3 měsíce, 16 % vyžije maximálně měsíc a 12 % neví.

Podle (*Výsledky měření ...: DOMÁCÍ ROZPOČET...*, 2020) si finanční rozpočet sestavilo jen 43 % domácností i před to, že jde o hlavní ochranu před dluhy. Většina lidí, kteří si nesestavili rodinný rozpočet, to považuje za zbytečné. Rozpočet domácnosti usnadňuje hospodaření a plánovat budoucí výdaje.

Postup tvorby rodinného rozpočtu

Ministerstvo financí sestavilo návod na tvorbu stabilního rodinného rozpočtu v šesti krocích:

- 1) Nejdříve si sepíšeme všechny své pevné příjmy. Nepočítáme zde žádné mimořádné příjmy (bonusy, prémie, odměny, třinácté platy atd.).
- 2) Ze stvrzenek a dalších dokladů zjistíme, kolik přibližně měsíčně utrácíme. Výdaje rozdělíme do jednotlivých kategorií. Je důležité odlišit nezbytné výdaje od zbytečných. Platby, které nejsou prováděny každý měsíc je vhodné zanést do měsíčního rozpočtu v poměrné výši.
- 3) Dále porovnáme příjmy a výdaje, tím zjistíme bilanci našeho rozpočtu. Porovnáním výše příjmů a výdajů zjistíme předpokládanou bilanci rozpočtu. Pokud je bilance záporná (výdaje převyšují příjmy), je nutné učinit kroky k tomu, aby byl rozpočet kladný (snížit výdaje nebo zvýšit příjmy).
- 4) Po sestavení ideálního rozpočtu je třeba se jej snažit plnit. Takto sestavený a upravený rozpočet se následně snažíme plnit. U potravin je vhodné si stanovit limit na týden či den.
- 5) Na konci měsíce je nutné vyhodnotit, zda byl rozpočet splněn. Pokud byl překročen, zjišťujeme příčinu. Pokud skutečné příjmy či nezbytné výdaje neodpovídají plánu, je nutná úprava rozpočtu.
- 6) Vyhodnocení provádíme i na konci roku nebo v případě plateb, které jsme do rozpočtu nejdříve nepromítli (daně, úroky atp.). (*Rozpočet*, 2014)

5.3 Pomoc státu

Zadlužení může předcházet i pomoc státu. Stát poskytuje různé sociální dávky, které pomáhají lidem v nouzi. Toto sociální zabezpečení má obyvatelstvu usnadnit život a předcházet jeho zadlužování.

Sociální zabezpečení dělíme na sociální pojištění, státní sociální podporu a sociální pomoc. (Dvořáková & Smrčka, 2011)

Od 28. října 2021 do 28. ledna 2022 proběhlo tzv. Milostivé léto. Šlo o unikátní akci, která měla pomoci zadluženým splatit závazky k státním institucím. Další podporou, kterou stát poskytuje za splnění určitých podmínek, jsou podpora v nezaměstnanosti a dávky z nemocenského pojištění.

5.3.1 Státní sociální podpora

Státní sociální podpora je prostředek státu, kterým pomáhá svým občanům v nelehké životní situaci. Její systém je upraven zákonem č. 117/1995 Sb., o státní sociální pomoci, ve znění pozdějších předpisů. Stát tím přebírá spoluzodpovědnost za situaci, ve které se občané ocitli. (*Státní sociální podpora – obecné informace*, 2021)

Dávky státní sociální podpory:

- přídavek na dítě,
- příspěvek na bydlení,
- rodičovský příspěvek,
- porodné,
- pohřebné,
- životní a existenční minimum.

Příspěvek na bydlení slouží ke krytí nákladů na bydlení. Podporuje rodiny a jednotlivce s nízkými příjmy. Na příspěvek může dosáhnout nájemník i vlastník bytu. Náklady se rozumí nájemné a náklady v souvislosti s využíváním bytu – plyn, elektřina, vytápění, vodné a stočné, provoz výtahu, osvětlení společných prostor, úklid společných prostor, svoz odpadu. (*Příspěvek na bydlení*, 2022)

Životní minimum (viz tabulka č. 1) je částka, která zajišťuje výživu a základní lidské potřeby, tj. potraviny, oblečení, obuv, osobní hygiena, vzdělání aj. Životní minimum domácnosti je součet životních minim všech jejích členů (Dvořáková & Smrčka, 2011).

Částka měsíčního životního minima:

Tabulka 1: Částka měsíčního životního minima (Zdroj: Životní a existenční minimum, 2022)

Osoba	Měsíční životní minimum (v Kč)
Jednotlivec	3 860
První osoba v domácnosti	3 550
Další osoby v domácnosti (nejedná se o nezaopatřené děti)	3 200
Nezaopatřené dítě ve věku 0–6 let	1 970
Nezaopatřené dítě ve věku 6–15 let	2 420
Nezaopatřené dítě ve věku 15–26 let	2 770

Existenční minimum je minimální hranice peněžních příjmů, které jsou nezbytné k pokrytí výdajů zajišťující přežití. Měsíční existenční minimum pro rok 2022 je 2 490 Kč. (*Životní a existenční minimum, 2022*)

Lidé v krizi o těchto dávkách často nevědí, nebo si nedokážou zjistit potřebné informace. Důvodem je nedostatek informací z oficiálních zdrojů. Někdy je těžké se dávek domoci i když na ně mají nárok. (Trlifajová et al., 2015)

5.3.2 Podpora v nezaměstnanosti

Nezaměstnanost je jednou z příčin zadlužení. Lidé, kteří přišli o zaměstnání, mohou požádat o podporu v nezaměstnanosti. Podle § 39 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti mají na podporu v nezaměstnanosti nárok osoby, které splnily následující podmínky:

- pracovat a platit důchodové pojištění po dobu alespoň 12 měsíců,
- požádat o podporu v nezaměstnanosti krajskou pobočku Úřadu práce, u které veden v evidenci uchazečů o zaměstnání,
- nepobírat starobní důchod ke dni, k němuž má být podpora v nezaměstnanosti přiznána.

§ 50 zákona č. 435/2004 Sb. uvádí, že se podpora v nezaměstnanosti vypočítá procentem z průměrného měsíčního čistého výdělku v posledním zaměstnání. *Procentní sazba výše podpory v nezaměstnanosti:*

- 1. a 2. měsíc 65 %,

- 3. a 4. měsíc 50 %,
- po zbytek doby 45 %.

Doba podpory v nezaměstnanosti:

- 5 měsíců pro občany pod 50 let,
- 8 měsíců pro občany mezi 50 a 55 lety,
- 11 měsíců pro občany nad 55 let. (§ 43 zákona č. 435/2004 Sb.)

Z výše uvedeného vyplývá, že stát dočasně nezaměstnaným lidem finančně pomůže, aby mohli překlenout dobu mezi starým a novým zaměstnáním. Omezenou dobou podpory je nabádá, aby si aktivně hledali práci.

5.3.3 Dávky z nemocenského pojištění

§ 23 a 24 zákona č.187/2006 Sb., o nemocenském pojištění stanovují podmínky pro nárok na dávky nemocenského pojištění:

- pojištěnec byl uznán dočasně práce neschopným, trvá-li dočasná pracovní neschopnost déle než 14 kalendářních dní,
- osoba samostatně výdělečně činná musí být účastněna na pojištění alespoň po dobu 3 měsíců bezprostředně předcházející dni vzniku dočasné pracovní neschopnosti.

To znamená, že se dávky z nemocenského pojištění vyplácejí od 15. dne trvání dočasné pracovní neschopnosti.

Výše nemocenské za kalendářní den trvání dočasné pracovní neschopnosti:

- od 15. do 30. dne 60 % denního vyměřovacího základu,
- od 31. do 60. dne 66 % denního vyměřovacího základu,
- od 61. do 380. dne 72 % denního vyměřovacího základu. (§ 29 zákona č. 187/2006 Sb.)

Vyměřovací základ pro dávky nemocenského pojištění je úhrn vyměřovacích základů pro nemocenské pojištění za rozhodné období (dvanáct měsíců předcházejících měsíci, ve kterém se dávky vyplácejí). Vydělením vyměřovacího základu počtem dní rozhodného období získáme *denní vyměřovací základ*. (§ 18 zákona č. 187/2006 Sb.)

6 Řešení zadlužení

6.1 Úmor dluhu

Nejlepším a nejefektivnějším, jak řešit zadlužení, je splácení dluhů. Je potřeba, aby se dlužník snažil dohodnout se svými věřiteli na splátkovém kalendáři, který bude schopen dodržet.

Pro úmor dluhu je důležité sestavit umořovací plán. Umořovací plán neboli splátkový kalendář je domluva, podle které dlužník splácí věřiteli svůj dluh. Ze splátek umořujeme dluh a zároveň platíme úrok z dluhu. Úrok se platí vždy ze zbývajících dlužných částek, s jejichž postupným splácením klesá. (Cipra, 2015)

6.2 Oddlužení

V České republice má dlužník možnost vyhlásit osobní bankrot. Jde o zákonný způsob, jak řešit dluhy. Lze to v případě, že se dlužník dostal do úpadku. *Úpadek* řeší Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). Zákon upravuje řešení úpadku, uspokojení věřitelů a oddlužení dlužníka. Kdo chce vyhlásit osobní bankrot, musí projít insolvenčním řízením.

Úpadek

§3 Zákona č. 182/2006 Sb. uvádí, že do úpadku se dostane osoba, která má dva a více věřitelů a je v tzv. platební neschopnosti (neplní své závazky déle než 30 dní po lhůtě splatnosti a není je schopna splnit). V platební neschopnosti se osoba ocitá, jestliže přestala platit své závazky z podstatné části, neplní je déle než 3 měsíce po lhůtě splatnosti, nebo nemůže uspokojit splatné peněžité pohledávky. Dle §4 Zákona č. 182/2006 Sb. existují následující řešení úpadku – konkurs, reorganizace, oddlužení a zvláštní řešení úpadku stanovené tímto zákonem.

Osobní bankrot jinak *oddlužení* je způsob, jak najít cestu z dluhů. Dlužník si musí podat návrh na oddlužení, po jeho podání se zastaví načítání úroků a není možné u něj provést exekuci. Po schválení oddlužení soudem je dlužníkovi přidělen insolvenční správce. Maximální lhůta je pět let. (*Osobní bankrot – řešení Vašich dluhů*, 2021)

Podmínky pro osobní bankrot (Podmínky pro osobní bankrot, 2021)

- Nesplacené závazky musí být minimálně 30 dní po splatnosti.
- Dlužník musí mít více než jednoho věřitele.
- Schopnost splatit 30 % svých závazků za 5 let.

- Rejstřík trestů neobsahuje záznam z hospodářských či majetkových činností za posledních 5 let. (*Podmínky pro osobní bankrot, 2021*)

6.3 Milostivé léto

Milostivé léto bylo schváleno poslaneckou sněmovnou jako zákonný předpis. Lidé, kteří mají dluhy u veřejnoprávních institucí, mohli splatit jednorázově své dluhy. Pokud od 28. října 2021 do 28. ledna 2022 uhradili počáteční jistinu a pevné náklady v částce 908 Kč, byly jim odpuštěny zbylé úroky a tzv. příslušenství pohledávky (úroky, úroky z prodlení a náklady spojené s jejím uplatněním). Dále došlo k zastavení exekuce a dlužník byl osvobozen od zbytku dluhu. Podmínkou bylo již vymáhání dluhu soudním exekutorem. (Kovalčík, 2021).

Instituce, na které se milostivé léto vztahuje:

- stát či instituce, ve kterých má stát majetkový podíl,
- správa sociálního zabezpečení a zdravotní pojišťovna,
- ČEZ, Česká televize, nemocnice, školy aj.,
- Home Credit a Air Bank – u těchto dvou soukromých společností se možno dluhy odepsat obdobným způsobem. (Kovalčík, 2021)

6.4 Role institucí a osobních bankéřů

6.4.1 Člověk v tísní

Člověk v tísní je nezisková organizace, která pomáhá osobám v nejrůznějších obtížných životních situacích. Jednou z jejich forem pomoci je i dluhové poradenství. Tato služba je zde pro lidi, kteří se dostali do dluhů a nejsou schopni je sami řešit. (*Dluhové poradenství, 2010*) uvádí, že nejčastějšími jsou důvody neschopnosti řešení zadlužení nízké vzdělání, chybějící kompetence nebo nedostatek informací. Samozřejmě se většina dlužníků potýká s nedostatkem peněz na placené služby.

Organizace pomáhá lidem, kterým hrozí finanční problémy. Zároveň pomáhá lidem, kteří již čelí finanční krizi, kterým pomáhá najít řešení. (*Dluhové poradenství, 2010*)

Dluhová poradci pomáhají klientům kontaktovat jejich věřitele a s domluvou splátkových kalendářů či jiných řešení. Bránit se neférovému jednání, protože některé finanční společnosti nejednají se svými klienty spravedlivě a kvůli tomuto jednání se mohou desetitisícové dluhy vyšplhat až do řádů sta tisíc. Řešit problémy s exekucí. Např. jejich

sloučením, kterým se sníží odměny exekutorům a tím i vymáhaná částka. V případě neplatných rozhodčích nálezů se snaží o zastavení exekučního řízení. Dále pomáhají zajistit oddlužení. (*Dluhové poradenství*, 2010)

Kromě těchto činností zřídili helplinku a webovou stránku jakprezidluhy.cz. Pomáhají zadluženým lidem zorientovat se v jejich problémech s dluhy. Řeší s nimi zvládnutí nečekaného výpadku příjmu, výběr bezpečné půjčky nebo jednání s věřiteli, exekutory a soudy. Helplinka má speciální dobu poradenství speciálně pro mobiliární exekuce. Radí, jak se chovat v případě hrozící dražby či s dosažením oddlužení. (*Dluhové poradenství*, 2010)

Mobiliární exekuce je jedním ze způsobů exekuce, které jsou upraveny exekučním řádem (zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů). Jde o prodej movitých a nemovitých věcí dlužníka. Tento druh exekuce se provádí na místě, kde dlužník bydlí, podniká nebo se momentálně zdržuje. (Švajdová, 2013)

6.4.2 Osobní bankéři

Osobní bankéři řeší finanční situace svých klientů.

(*Co dělá osobní bankéř?*, 2020) uvádí, že osobní bankéř zastupuje finanční instituci, která pomáhá svým klientům se správou aktiv. Osobní bankéř individuálně zkoumá aktiva jednotlivých klientů v jeho bance a navrhuje, které bankovní služby by měl využít. Dále hledá a nabízí řešení při řešení finančních potřeb.

Úkolem osobního bankéře je poskytnout zákazníkovi personalizovaný servis, který je přizpůsoben jeho potřebám. Dříve osobního bankéře měli hlavně zámožní zákazníci, kteří potřebovali spravovat své investice. Dnes už banky nabízejí služby osobního bankéře každému klientovi, který si chce půjčit nebo investovat. Osobní bankéři musejí nabízet finanční produkty své banky. Zároveň musí rychle a efektivně řešit problémy svých klientů. (*Co dělá osobní bankéř?*, 2020)

7 Metodika

V praktické části je použit kvalitativní výzkum, který se do hloubky zaměřuje na jeden konkrétní případ. Vzhledem k tomu, že jde o individuální případ, není možné jeho zobecnění, ale může přinést nové poznatky do řešené problematiky. (Hendl, 2008)

Konkrétně je použita případová studie, jako jedna z metod kvalitativního výzkumu (Hendl, 2008). Tato případová studie zkoumá příčiny a průběh finanční krize paní Evy, podnikatelky, která byla způsobena závislostí na nakupování. V případové studii jsem navrhla řešení její finanční krize a stanovila cíle vedoucí k oddlužení a doporučení k nápravě. Zkoumala jsem průběh řešení krize a zda došlo k naplnění cílů, a nakonec zhodnotila výsledky.

Pro vypracování případové studie jsem sestavila dva dotazníky, které jsou metodou kvantifikovaného výzkumu a sloužily jako podklad pro polostrukturovaný rozhovor, který dále rozvíjel odpovědi na tyto otázky. V tomto případě šlo polostrukturovaný rozhovor, který je metodou kvalifikovaného výzkumu a je z části řízen předem připravenými otázkami (v tomto případě dotazníky), resp. dalším dotazováním na základě odpovědí v dotazníku. Rozhovor se nemusí striktně držet předem daných otázek, ale tazatel může rozhovor dále rozvíjet. (Hendl, 2008)

První dotazník byl určen paní Evě (viz příloha č. 1), druhý pro její rodinné příslušníky (viz přílohy č. 2 až 8).

Dotazník pro paní Evu

- 1) Jaké jsou příčiny Vašich finančních problémů?
- 2) Jak dlouho máte problém s dluhy?
- 3) Víte, kolik peněz jste si půjčila celkem za celou dobu trvání situace?
- 4) Kolik peněz dlužíte v současnosti?
- 5) Od koho jste si půjčovala?
- 6) Komu dlužíte v současné době?
- 7) Jak se se svou situací vyrovnáváte?
- 8) Jak Vaše problémy ovlivnily Vaše vztahy s lidmi?
- 9) Jak chcete svou situaci řešit?

Dotazník pro rodinu paní Evy

- 1) Jaký je Váš příbuzenský vztah s paní Evou?
- 2) Jak dlouho víte o jejích problémech s financemi?
- 3) Jak dlouho víte o jejích problémech se závislostí na nakupování?
- 4) Půjčil/a jste někdy paní Evě peníze?
- 5) Kolikrát jste jí půjčil/a?
- 6) Kolik peněz jste jí půjčil/a celkem?
- 7) Kolik Vám dluží v současné době?
- 8) Co si o situaci paní Evy myslíte?
- 9) Jak tato situace ovlivnila Vaše vztahy s paní Evou?
- 10) Jak by podle Vás měla Eva řešit svou situaci?
- 11) Chcete něco dodat?

Na dotazník odpovědělo 6 členů rodiny paní Evy (matka, otec, bratr, babička, švagrová a sestřenice) a její kamarádka.

Cíle určené ke konci března 2022

- Dodržet měsíční finanční rozpočet.
- Týdenní výdaje za jídlo snížit na 1 250 Kč.
- Snížit dlužnou částku.
- Mít kladný zůstatek na účtu.
- Omezit nakupování oblečení.
- Nepůjčovat si.

Všechna data, na základě kterých je případová studie vypracována, poskytla paní Eva.

8. Případová studie

V případové studii spolupracovala s paní Evou. Zkoumala jsem její finanční situaci od 1. ledna 2022 do 31. března 2022. Paní Eva je podnikatelka, která se do dluhové pasti dostala tzv. shopaholismem. Shopaholismus je závislost na nakupování. Její nekontrolované nakupování způsobilo nedostatek finančních prostředků. K 1. lednu 2022 dlužila rodině okolo 100 000 Kč a neměla žádné půjčky u bankovních institucí.

Paní Eva je svobodná žena okolo třiceti let. Patnáct let má problémy se závislostí na nakupování. Před osmi lety začala mít problémy s nedostatkem peněz, které se jí pět let dařilo řešit bez dluhů a půjček. Před třemi lety si začala půjčovat. Několikrát přečerpala peníze na účtu a spadla do kontokorentu. Po škole byla tři roky zaměstnaná, dnes čtyři roky podniká z domova. Po celou dobu žije v jiném domě, který patří jejím rodičům, a proto nemusí platit nájem ani hypotéku.

8.1 Příčiny zadlužení

Příčina finančních problémů spočívá v nadměrném utrácení za oblečení, kosmetiku a stravu. Důvody, proč paní Eva potřebuje takto utrácet, pramení z jejího dětství. Eva nebyla nikdy vedena k tomu, aby si našla nějaké záliby, proto dnes utrácí až 2 000 Kč měsíčně za různé kurzy a vstupy. Bohužel si ještě nedokázala najít nic, co by jí vyhovovalo a hned všechno vzdává. Frustrace paní Evy z toho, že nikam nepatří, vyvrcholila v neustálé nakupování značkových věcí.

8.2 Začátek a průběh problémů se závislostí a zadlužením

Závislost na nakupování se začala vyvíjet již na základní škole. Ve svých 15 letech trávila většinu dní v obchodech s oblečením. Nejdříve si kupovala jen drobné věci jako levné šperky nebo šátky.

Na střední škole byla její závislost ještě zvládnutelná. Podle svých slov utrácela jen, když si našetřila peníze z kapesného a brigád. Problém nastal, když se odstěhovala její kamarádka. V té době se začala zajímat o značkové oblečení, které bylo velmi drahé. Objevila e-shopy a internetové bazary, kde začala kupovat tyto produkty z druhé ruky. Od té doby nakupuje pouze po internetu.

Její finanční problémy začaly ve třetím ročníku bakalářského studia na vysoké škole, přibližně před osmi lety. V té době už přestala vycházet s penězi.

V zaměstnání se seznámila se svým tehdejším partnerem. Díky vztahu s tímto mužem se její závislost zmírnila. Velkou roli hrálo jistě i to, že spolu žili v jedné domácnosti. Bohužel po několika měsících došlo k relapsu a Eva opět spadla do své závislosti. V té době už si jejích problémů začali všimnout její rodinní příslušníci. Paní Eva přiznává, že i přes to, že měla s partnerem rozdělené výdaje na polovinu, tak většinu jich platil její partner. On se jí nejdříve snažil pomoci, ale nakonec se jejich vztah rozpadl.

Vzhledem k tomu, že byli kolegové, byla pro ni práce nepříjemná. Paní Eva tedy po třech letech odešla ze zaměstnání a začala podnikat z domova. Bohužel se její psychický stav zhoršil a začala si objednávat fast food skoro každý den.

Celý den, který pracovníčně strávila na internetu, trávila procházením online obchodů a nakupovala. Paní Eva si začala dopřávat luxus v podobě drahého jídla a drahé kosmetiky. Dokonce měla zásobu sprchových gelů, šamponů a parfémů, které střídala podle nálady.

Podnikání začalo být rychle úspěšné a paní Eva vydělala měsíčně více než v zaměstnání. Po roce podnikání, před třemi lety, si poprvé půjčila od rodičů 1 500 Kč. V té době utratila většinu svých peněz a neměla na zaplacení trvalých příkazů. Poté si začala půjčovat kdykoliv, kdy neměla peníze. Její dluh za tři roky narostl na částku okolo 100 000 Kč.

8.2.1 Vztahy s rodinou

Vztahy tímto problémem s nekontrolovaným utrácením utrpěly. Každý, kdo o situaci paní Evy ví, má na situaci jiný pohled.

Její rodiče se snaží paní Evě pomáhat, jak nejlépe mohou. Nejvíce peněz jí půjčili oni. Poprvé jí půjčili před třemi lety částku 1 500 Kč. Před dvěma lety se s Evou domluvili, že peníze na energie a poplatky budou placeny z jejich účtu a ona jim bude posílat peníze. Tím chtěli předejít problémům s neplacením a odpojení od elektřiny a plynu.

Její bratr jí odmítá půjčovat a od té doby, co se oženil, má s celou rodinou napjaté vztahy. Nejdřív chtěl sestře pomoci, ale teď, když má svou vlastní rodinu, potřebuje své peníze zpět. Švagrová trvá na nápravě situace. Chce, aby peníze, které paní Eva dluží jejímu manželovi, splatila do dvou let.

Sestřenice si myslí, že paní Eva jen zneužívá dobroty svých rodičů a ostatních.

Kamarádka ji nabádá, aby vyhledala psychologickou pomoc. Podle ní, je vše zakořeňeno v jejím podvědomí a problém je tak vážný, že nebude schopna jej vyřešit sama.

8.2.2 Stav k prosinci 2021

Paní Eva sestavila svůj přibližný měsíční rozpočet za rok 2020 (viz tabulka č. 2) a stav dluhů (viz tabulka č. 3). Paní Eva vydělala přibližně 40 000 Kč měsíčně a 10 000 za prodej oblečení. Protože její plánované výdaje často převyšovaly příjmy přibližně o 13 000 Kč, řešila to paní Eva tak, že nesplácela dluhy, neplatila rodičům peníze na bydlení, a ještě si půjčila.

Přibližný měsíční rozpočet v roce 2021:

Tabulka 2: Měsíční finanční rozpočet v roce 2021

Měsíční rozpočet v roce 2021 (v Kč)		
Zálohy na zdravotní a sociální pojištění	4 991	
Bydlení	5 500	
Strava	12 000	
Drogerie a kosmetika	6 000	
Oblečení	30 000	
Záliby	1 000	
Splátky dluhu (Splátkový kalendář)	Rodiče	1 000
	Bratr	2 000
	Babička	1 000
	Kamarádka	1 000
Úspory	0	
Celkem	63 491	

Stav dluhů v prosinci 2021:

Tabulka 3: Stav dluhů v prosinci 2021

Věřitel	Dlužná částka (v Kč) na konci prosince 2021
Rodiče	52 600
Bratr	37 000
Babička	12 500
Kamarádka	5 000
Celkem	107 100

8.3 Návrhy řešení zadlužení

K řešení jejího primárního problému jsem paní Evě navrhla návštěvu psychologa. Paní Eva na konci března připustila, že potřebuje pomoc a zkusí se k odborníkovi objednat.

K řešení finanční krize jsme společně sestavily ideální rozpočet, který pokryje platby. Dále si paní Eva psala každodenní příjmy, výdaje a skutečné výdaje za každý měsíc.

Stanovily jsme si, že paní Eva bude platit v hotovosti, protože pokud uvidí skutečné peníze, které utrací, lépe si uvědomí, kolik peněz utrací a kolik jich zbývá. Dále si roztřídí peníze do různých kategorií podle výdajů. Na jídlo byl stanoven týdenní limit 1 250 Kč.

Finanční poradce, se kterým jsem si domluvila schůzku, na kterou paní Eva odmítla jít, doporučil paní Evě také několik řešení. Doporučil jí nainstalovat si AdBlock – aplikaci, která bude blokovat reklamy. A doporučil, aby paní Eva platila své závazky sama a neměla své poplatky napsané na rodiče.

8.3.1 Nový finanční rozpočet pro rok 2022

Při sestavování vyrovnaného rozpočtu (viz tabulka č. 4) jsem vycházela z částky 40 000 Kč, které paní Eva průměrně vydělala svým podnikáním.

Za bydlení v lednu paní Eva platila ještě 5 500 Kč. Do nového rozpočtu je zahrnuta částka 6 300 Kč, kterou paní Eva platí od února.

Tabulka 4: Měsíční rozpočet pro rok 2022

Měsíční rozpočet pro rok 2022 (v Kč)		
Zálohy na zdravotní a sociální pojištění	5 468	
Bydlení	6 300	
Strava	5 000	
Drogerie a kosmetika	700	
Oblečení	2 000	
Záliby	500	
Splátky dluhu (Splátkový kalendář)	Rodiče	3 000
	Bratr	3 000
	Babička	3 000
	Kamarádka	1 000
Úspory	10 000	
Celkem	39 968	

8.4 Průběh řešení finanční krize

8.4.1 Leden 2022

Paní Eva přišla do roku 2022 s předsevzetím, že vyřeší své problémy s utrácením. Nejvíc ji trápilo, že zatěžuje svými problémy své okolí, především rodiče, kterým dlužila 52 000 Kč a bratra, kterému dlužila 37 000 Kč. Celkem dlužila 107 100 Kč.

Vedla si tabulku příjmů (viz tabulka 5), výdajů (viz tabulka 6) a dluhů (viz tabulka 7).

Prvního ledna měla k dispozici pouze 228 Kč. Protože Nový rok strávila u svého bratra, splatila mu 200 Kč, protože její švagrová naléhala na dodržování splátkového kalendáře. Měsíční splátka byla stanovena na 2 000 Kč. Paní Eva si poté v ten samý den půjčila od babičky 500 Kč. Kromě toho splatila ještě 600 Kč rodičům a 1 000 Kč kamarádce.

Již 3. ledna jí přišla platba od zákazníka a z prodeje oblečení. Hned na začátku ledna prodala oblečení za 28 640 Kč. Z těchto peněz chtěla splatit 20 000 Kč dluhů a zbytek ponechat jako rezervu. Avšak již za dva týdny nakoupila oblečení ve výši 28 617 Kč, a to v jeden den. Na konci měsíce si musela půjčit 2 000 Kč opět od babičky.

Na konci ledna se paní Evě zvýšil dluh o 700 Kč na 107 800 Kč. Zůstatek peněz byl 112 Kč.

Úspěchy:

- nedošlo k přečerpání peněz na účtu.

Neúspěchy:

- nákup oblečení za cenu nejen vyšší než nově stanovený limit, ale i nad starý průměr nákupů oblečení,
- frekvence nákupu oblečení se nezměnila,
- dvě půjčky,
- zvýšení dlužné částky,
- nedodržení rozpočtu,
- nedodržení splátkového kalendáře,
- žádný týden se nepodařilo dodržet týdenní limit na nákup potravin.

Příjmy za leden 2022:

Tabulka 5: Příjmy za leden 2022

Den	Příjmy za leden 2022 (v Kč)			
	Z podnikání	Z prodeje oblečení	Půjčka	Celkem
1.			500	500
2.				
3.	5 283	10 840		16 123
4.				
5.		3 200		3 200
6.		14 600		14 600
7.	3 829			3 829
8.				
9.				
10.				
11.				
12.	4 769			4 769
13.				
14.		5 392		5 392
15.				
16.				
17.	23 548			23 548
18.				
19.				
20.				
21.				
22.				
23.				
24.				
25.	4 288			4 288
26.		3 626	2 000	5 626
27.				
28.				
29.				
30.				
31.				
Celkem	41 717	37 658	2 500	81 875

Výdaje za leden 2022:

Tabulka 6: Výdaje za leden 2022

Den	Výdaje za leden 2022 (v Kč)						
	Bydlení	Strava	Drogerie a kosmetika	Oblečení	Zábava	Ostatní	Celkem
1.						200	200
2.		326					326
3.		516					516
4.		384					384
5.		259				5 468	5 727
6.		727	2 249	3 200			6 176
7.		328			428		756
8.		583					583
9.		135					135
10.	5 500	280				600	6 380
11.		439					439
12.		536					536
13.		524	1 800				2 324
14.		369		7 279	628		8 276
15.		274					274
16.		432					432
17.		217		28 617			28 834
18.		530					530
19.		287					287
20.		242		1 300			1 542
21.		652		1 820	582	1 000	4 054
22.		145					145
23.		417					417
24.		278					278
25.		605					605
26.		746		6 880			7 626
27.		322	1 749				2 071
28.		332			390		722
29.		756					756
30.		245					245
31.		217				198	415
Celkem	5 500	12 103	5 798	49 096	2 028	7 466	81 991

Stav dluhů ke konci ledna 2022:

Tabulka 7: Stav dluhů ke konci ledna 2022

Věřitel	Dlužná částka (v Kč) na začátku ledna 2022	Změny dlužné částky (v Kč)	Dlužná částka (v Kč) na konci ledna 2022
Rodiče	52 600	-600	52 000
Bratr	37 000	-200	36 800
Babička	12 500	+2 500	15 000
Kamarádka	5 000	-1 000	4 000
Celkem	107 100	+700	107 800

8.4.2 Únor 2022

Stejně jako v lednu si paní Eva vedla přehled příjmů (viz tabulka č. 8), výdajů (viz tabulka č. 9) a dluhů (viz tabulka č. 10).

Únor začala paní Eva s pouhými 112 korunami. I přes to, že první čtyři dny vydělala 7 010 Kč, si musela půjčit 1 500 Kč od rodičů, aby mohla zaplatit zálohy na zdravotní a sociální pojištění. Oblečení ani kosmetiku si nekoupila do 8. ledna, kdy vydělala 12 629 Kč. Zároveň z těchto peněz splatila 2 000 Kč (1 000 Kč rodičům a 1 000 Kč kamarádce). Poté už paní Eva nepotřebovala půjčit, ale naopak splatila bratrovi 1 000 Kč.

Její platba rodičům za bydlení byla zvýšena z 5 500 Kč na 6 300 Kč. Paní Eva se zároveň rozhodla, že nebude utrácet peníze za záliby, které jí dřív stály okolo 1 000 Kč měsíčně.

Na konci února paní Eva dlužila 106 300 Kč, tj. o 1 500 Kč méně. Zůstatek peněz byl 3 161 Kč, který byl podle paní Evy nejvyšší zůstatek na konci měsíce za posledních jeden a půl roku.

Úspěchy:

- nedošlo k přečerpání peněz na účtu,
- snížení dlužné částky,
- i přes nedodržení rozpočtu došlo nákupu oblečení okolo pouhých 15 000 Kč, tato částka je poloviční než obvyklý měsíční nákup paní Evy.

Neúspěchy:

- jedna půjčka,
- frekvence nákupu oblečení se nezměnila,
- nedodržení rozpočtu,
- nedodržení splátkového kalendáře,
- žádný týden se nepodařilo dodržet týdenní limit na nákup potravin.

Příjmy za únor 2022:

Tabulka 8: Příjmy za únor 2022

Den	Příjmy za únor 2022 (v Kč)			
	Z podnikání	Z prodeje oblečení	Půjčka	Celkem
1.	842			842
2.		2 488		2 488
3.				
4.		3 680		3 680
5.			1 500	1 500
6.				
7.				
8.	12 629			12 629
9.				
10.	2 642			2 642
11.				
12.				
13.				
14.	4 777			4 777
15.				
16.				
17.				
18.		3 684		3 684
19.				
20.				
21.	7 269			7 269
22.				
23.	6 982			6 982
24.				
25.				
26.				
27.				
28.	2 963			2 963
Celkem	38 104	9 852	1 500	49 456

Výdaje za únor 2022:

Tabulka 9: Výdaje za únor 2022

Den	Výdaje za únor 2022 (v Kč)						
	Bydlení	Strava	Drogerie a kosmetika	Oblečení	Zá- bava	Ostatní	Celkem
1.		632					632
2.		266					266
3.		369					369
4.		412					412
5.		282				5 468	5 750
6.		424					424
7.		397					397
8.		368	536	1 200		2 000	4 104
9.		216					216
10.	6 300	312					6 612
11.		422					422
12.		550		3 269			3 819
13.		198					198
14.		289				1 000	1 289
15.		248					248
16.		326		2 866			3 192
17.		300					300
18.		428					428
19.		522		2 187			2 709
20.		174					174
21.		320	2 598				2 918
22.		278		1 358			1 636
23.		263					263
24.		174	3 657				3 831
25.		201		4 288			4 489
26.		412					412
27.		175					175
28.		524				198	722
Celkem	6 300	9 482	6 791	15 168	0	8 666	46 407

Stav dluhů ke konci února 2022:

Tabulka 10: Stav dluhů ke konci února 2022

Věřitel	Dlužná částka (v Kč) na začátku ledna	Změny dlužné částky (v Kč)	Dlužná částka (v Kč) na konci ledna
Rodiče	52 000	+500	52 500
Bratr	36 800	-1 000	35 800
Babička	15 000	0	15 000
Kamarádka	4 000	-1 000	3 000
Celkem	107 800	-1 500	106 300

8.4.3 Březen 2022

Stejně jako v předchozích měsících si paní Eva vedla přehled příjmů (viz tabulka č. 11), výdajů (viz tabulka č. 12) a dluhů (viz tabulka č. 13).

V březnu neměla si paní Eva nepotřebovala půjčit žádné peníze. Podle jejích slov jde o první měsíc od června 2021, kdy nepotřebovala cizí peníze. Tento fakt považuji za velmi pozitivní i z toho důvodu, že v březnu zaplatila daň z příjmů fyzických osob ve výši 5 805 Kč. Zároveň splatila 5 000 Kč, nejvíce za celou dobu jejích problémů se zadlužením.

Dluhy paní Evy se v březnu snížily o 5 000 Kč, dlužná částka činila 101 300 Kč. Peněžní zůstatek paní Evy byl ve výši 2 317 Kč.

Paní Eva nakonec souhlasila s návštěvou psychologa.

Úspěchy:

- nedošlo k přečerpání peněz na účtu,
- snížení dlužné částky,
- žádná půjčka.

Neúspěchy:

- frekvence nákupu oblečení se nezměnila,
- nedodržení rozpočtu,
- nedodržení splátkového kalendáře,
- kromě posledního březnového týdne (který měl jen 4 dny) se nepodařilo dodržet týdenní limit na nákup potravin.

Příjmy za březen 2022:

Tabulka 11: Příjmy za březen 2022

Den	Příjmy za březen 2022 (v Kč)			
	Z podnikání	Z prodeje ob- lečení	Půjčka	Celkem
1.				
2.	6 889			6 889
3.				
4.		1 900		1 900
5.				
6.				
7.				
8.		4 256		4 256
9.	7 224			7 224
10.				
11.	6 288			6 288
12.				
13.				
14.				
15.				
16.	8 526	525		9 051
17.	3 264			3 264
18.				
19.				
20.				
21.	1 866			1 866
22.				
23.	2 384	5 999		8 383
24.				
25.	6 229			6 229
26.				
27.				
28.				
29.				
30.				
31.				
Celkem	42 670	12 680	0	55 350

Výdaje za březen 2022:

Tabulka 12: Výdaje za březen 2022

Den	Výdaje za březen 2022 (v Kč)						
	Bydlení	Strava	Drogerie a kosmetika	Oblečení	Zábava	Ostatní	Celkem
1.		344					344
2.		262					262
3.		328					328
4.		236					236
5.		316				5 468	5 784
6.		175	1 826	2 240			4 241
7.		625					625
8.		875					875
9.		265					265
10.	6 300	129					6 429
11.		358					358
12.		423		4 258			4 681
13.		252	540				792
14.		314		3 600			3 914
15.		228					228
16.		147					147
17.		259		3 200		5 805	9 264
18.		314	1 499				1 813
19.		416					416
20.		232					232
21.		179					179
22.		216					216
23.		362	1 579	1 244			3 185
24.		245				5 000	5 245
25.		302					302
26.		471					471
27.		206					206
28.		158		4 282			4 440
29.		201					201
30.		203					203
31.		114				198	312
Celkem	6 300	9 155	5 444	18 824	0	16 471	56 194

Stav dluhů ke konci března 2022:

Tabulka 13: Stav dluhů ke konci března 2022

Věřitel	Dlužná částka (v Kč) na začátku ledna	Změny dlužné částky (v Kč)	Dlužná částka (v Kč) na konci ledna
Rodiče	52 500	-1 000	51 500
Bratr	35 800	-1 000	34 800
Babička	15 000	-2 000	13 000
Kamarádka	3 000	-1 000	2 000
Celkem	106 300	-5 000	101 300

9 Zhodnocení výsledků

Pro tuto případovou studii bylo stanoveno pět cílů ke konci března 2022:

- Dodržet měsíční finanční rozpočet.
- Týdenní výdaje za jídlo snížit na 1 250 Kč.
- Snížit dlužnou částku.
- Mít kladný zůstatek na účtu.
- Omezit nakupování oblečení.
- Nepůjčovat si další peníze.

Tři z těchto cílů byly splněny

Dlužná částka byla snížena z 107 100 Kč na 101 300 Kč, podařilo se ji snížit o 5 800 Kč.

Zůstatek na účtu nikdy za dobu výzkumu nebyl záporný. V březnu nedošlo k žádné půjčce.

Dále pozitivně hodnotím snižující se výdaje za potraviny.

Tři z těchto cílů se splnit nepodařilo

V žádném z měsíců se nepodařilo dodržet finanční rozpočet. Týdenní výdaje za jídlo byly průměrně vyšší o 1 195 týdně, než byl stanoven limit. I přes to, že se podařilo snížit výdaje za oblečení, nepodařilo se snížit frekvenci nakupování.

Z těchto výsledků vyplývá, že navrhovaná řešení měla z části pozitivní dopad. Pro úspěšné řešení krize je třeba silná vůle paní Evy, kterou prokázala pouze v některých částech.

Jedním z navrhovaných řešení, které bylo úspěšné, bylo zapisování příjmů a výdajů. Paní Eva si díky takto sepsaným financím uvědomovala, kolik peněz má k dispozici na účtu a kolik může utratit. Proto už ji nepřekvapila nízká částka na účtu a nemusela si půjčovat peníze na další výdaje. Tím byla schopná zaplatit zálohy na sociální a zdravotní pojištění, daň a 5 000 Kč dluhu.

Dalším řešením, které bylo úspěšné, bylo nainstalování AdBlocku. Protože paní Eva neviděla reklamy na drahé oblečení, nelákalo ji, aby si něco okamžitě koupila: *„Přiznám se, že před tím, když jsem viděla ty reklamy, tak jsem se na e-shopy chodila dívat několi-krát za hodinu. Teď jdu jenom na svoje oblíbené weby, když se nudím. Ale je pravda,*

že tam jsou věci levnější, takže neutratím tolik.“ Z toho také vyplývá, že paní Eva neomezila své nákupy po internetu a nezrušila své účty na různých webových stránkách.

Další řešení, které bylo z části úspěšné, byly nákupy v hotovosti. Tím, že paní Eva viděla fyzické peníze, dokázala si uvědomit, kolik mohla utratit. Bohužel se často nechala zlákat marketingem obchodu a koupila si něco, co nepotřebovala.

Na základě zkušenosti z případové studie jsem dala paní Evě další doporučení na opatření, kterými by se měla dále při řešení své finanční krize řídit.

Nadále si zapisovat své příjmy a výdaje. Sledovat, jaké peníze má aktuálně k dispozici a zda s nimi vyjde do dalšího příjmu. Dále si na každý nákup sepsat nákupní seznam i s přibližným rozpočtem, který bude dodržovat. A nekupovat nic, co nebude na seznamu. Popř. si naplánovat jídelníček.

Další, co jsem doporučila paní Evě bylo, aby si našla opravdový koníček, kterým by se mohla zabavit v případě, že by cítila potřebu nakupovat oblečení. Tato záliba by se neměla týkat internetu, ale naopak by ji měla z internetového prostředí dostat, např. sport nebo knihy.

Kromě těchto nových věcí jsem nadále trvala na dodržování opatření, která jsem navrhla na začátku případové studie, a to dodržovat finanční rozpočet, splácet dluhy podle splátkového kalendáře, odstranit účty z webových stránek, kde paní Eva nakupuje oblečení.

10 Závěr

Cílem této práce bylo popsat příčiny, vznik, průběh a aktuální finanční krizi konkrétního jednotlivce, dále navrhnout konkrétní řešení na základě nastudované odborné literatury.

Tato práce mapuje řešení finanční krize jednotlivce v prvním čtvrtletí roku 2022 a hodnotí jeho úspěšnost. V případové studii byl popsán vznik a průběh finanční krize jednotlivce. Dále byly stanoveny cíle, kterých se mělo na konci výzkumu dosáhnout. Zároveň byla navržena řešení, kterými se mělo cílů dosáhnout.

Konkrétně šlo o ženu okolo třiceti let, která je závislá na nakupování a své rodině dluží okolo 100 000 Kč. Žádné úvěry u bank nebo nebankovních či státních institucí nemá.

Pro řešení primárního problému (závislost na nakupování), byl doporučen psycholog. Jako jedno z řešení zadlužení byl sestaven měsíční finanční rozpočet, který ošetřil výdaje, splátkový kalendář a úspory. Další opatření k nápravě zadlužení bylo každodenní zapisování si příjmů a výdajů – sledování cash flow a aktuální výši disponibilních peněz. S tím souvisí i placení v hotovosti v obchodech. Dále byl nainstalován adBlock, který skrýval reklamy. Odpojení od internetu nebylo z důvodu podnikání po internetu možné. Návrh na odstranění účtů z internetových obchodů a ukončit nákup po internetu nebyl přijat.

Bylo stanoveno šest cílů, ze kterých byly úspěšně splněny tři, a to snížení dlužné částky, kladný zůstatek na účtu a dále se nezadlužovat. Snížení dlužné částky bylo z 107 100 Kč na 101 300 Kč, tj. o 5 800 Kč. Kladný zůstatek na účtu se podařilo dodržet každý den a v březnu nedošlo k žádné půjčce i přes to, že byla placena daň z příjmů fyzických osob.

Tři ze stanovených cílů splněny nebyly, a to dodržení měsíčního finančního rozpočtu, nepřesáhnout částku 1 250 Kč za týdenní výdaje za jídlo a omezit nákup oblečení. V žádném měsíci nebyl dodržen finanční rozpočet, a to u žádné z položek, kromě výdajů za záliby v únoru a březnu. Průměrné týdenní výdaje za stravu byly 2 445 Kč měsíčně, ale i přes tento neúspěch se výdaje za stravu postupně snižují. Frekvence nákupu oblečení se nezměnila. Utracená částka za leden (49 096 Kč) převyšovala nejen nový rozpočet (2 000 Kč), ale i průměr za rok 2021 (30 000 Kč). V únoru byly výdaje 15 168 Kč a v březnu 18 824 Kč.

Ze zkušenosti z výzkumu provedeném v této bakalářské práci bych chtěla na začátek zdůraznit, že řešení dluhové spirály je komplexní a dlouhodobou záležitostí. Je třeba řešit primární příčinu problému a zároveň s tím řešit následky. Pro řešení podobných problémů bych doporučila si nejdříve ujasnit, co přesně způsobuje daný problém. Poté je potřeba sestavit si rozpočet, ujasnit si výši příjmů a výdajů. Dále bych doporučovala sledovat, jestli se opravdu rozpočet dodržuje a zda se nedá někde ušetřit. Dále je důležité splácet své dluhy a tvořit si finanční rezervu.

I. Summary

This bachelor thesis analyzes the causes, course and current financial crisis of an individual entrepreneur caused by a debt spiral.

The theoretical part focuses on debt and indebtedness, which is one of the causes of poverty. It deals with the debt spiral, its causes, consequences and solutions. It examines the role of institutions and personal bankers in resolving the debt spiral, the legal circumstances of debt relief and personal bankruptcy.

These theoretical findings are applied to a case study that deals with a specific debt situation. In cooperation with an indebted natural person, the entrepreneur solves his financial situation and debts caused by dependence on shopping. The work focuses on compiling a private budget that stabilizes the current situation. The aim of this work is to design a solution of the debt spiral, to examine the course of the solution and to evaluate the results of the proposed solutions.

The research method is a case study. Two types of questionnaires are used in this case study. The interview is further developed from the facts that emerged from the answers to the questions in the questionnaire.

Keywords: debt, debt spiral, financial crisis, private budget, loan

II. Seznam použitých zdrojů

1. *Vymýtit chudobu ve všech jejích formách všude na světě* [online]. (2015). United Nations: Informační centrum OSN v Praze. [cit. 2022-04-04]. Dostupné z: <https://www.osn.cz/sdg-1-vymytit-chudobu-ve-vsech-jejich-formach-vsude-na-svete/>
- Ajakaiye, D. O., & Adeyeye, V. A. (2001). Concepts, Measurement and Causes of Poverty [online]. *CBN Economic and Financial Review*. <https://dc.cbn.gov.ng/efr/vol39/iss4/3/>
- Budai, D. (2021). *Chudých důchodců je více, než si politici připouští. Na průměrnou penzi nedosáhne milion z nich* [online]. České důchody. [cit. 2022-03-26]. Dostupné z: <https://ceskeduchody.cz/zpravy/na-prumerny-duchod-nedosahne-milion-senioru-chudych-je-vice>
- Bureš, M. (2017). *V ČR je 100 tisíc osob, které dluží na zdravotním víc než 100 tisíc Kč! Nedluží i váš obchodní partner?* [online]. FINANCE.CZ. [cit. 2022-03-26]. Dostupné z: <https://www.finance.cz/498691-dluznici-zdravotniho-pojisteni/>
- Cipra, T. (2015). *Praktický průvodce finanční a pojistnou matematikou*. Ekopress.
- Co dělá osobní bankéř?* [online]. (2020) Netinbag. [cit. 2022-03-26]. Dostupné z: <https://www.netinbag.com/cs/education/what-does-a-personal-banker-do.html>
- České ženy berou nižší mzdy* [online]. (2017). Český statistický úřad. [cit. 2022-03-23]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/ceske-zeny-berou-nizsi-mzdy>
- Dluhové poradenství* [online]. (2010). Člověk v tísni. [cit. 2022-01-07]. Dostupné z: <https://www.clovekvtsni.cz/co-delame/socialni-prace-v-cr/dluhove-poradenstvi>
- Dvořák, P. (1999). *Komerční bankovníctví pro bankéře a klienty*. Linde Praha a. s.
- Dvořáková, Z., & Smrčka, L. (2011). *Finanční vzdělávání pro střední školy*. C. H. Beck.
- Hendl, J. (2008). *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Portál.
- Kelbich, J. (2012). *Chudoba, nezaměstnanost a další témata Pražské školy alternativ: Pražská škola alternativ Sborník 06* [online]. Ekumenická Akademie Praha. [cit. 2022-03-23]. Dostupné z: https://aa.ecn.cz/img_upload/bec9f888010e9f21bb1cdb470322b7c6/psa_sbornik_6_web.pdf

- Kovalčík, M. (2021). *Milostivé léto – zbavte se dluhů* [online]. Člověk v tísní. [cit. 2022-01-06]. Dostupné z: <https://www.clovekvtisni.cz/milostive-leto-zbavte-se-dluhu-8170gp>
- Krebs, V., & a kol. (2015). *Sociální politika*. Wolters Kluwer.
- Osobní bankrot – řešení Vašich dluhů* [online]. (2021). Insolvenční návrhy. [cit. 2022-01-07]. Dostupné z: <https://www.insolvencni-navrhy.cz/osobni-bankrot.html>
- Podmínky pro osobní bankrot* [online]. (2021). Insolvenční návrhy.cz. [cit. 2022-01-07]. Dostupné z: <https://www.insolvencni-navrhy.cz/podminky-pro-osobni-bankrot.html>
- Pohyb obyvatelstva – rok 2020: Nejvyšší převaha zemřelých nad narozenými od roku 2000* [online]. (2021). Český statistický úřad. [cit. 2022-03-23]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cr/pohyb-obyvatelstva-rok-2020>
- Polouček, S., a kol. (2006). *Bankovníctví*. C. H. Beck.
- Průzkum ČBA: Češi a zadlužování 2021* [online]. (2021). Česká bankovní asociace. [cit. 2022-03-26]. Dostupné z: <https://cbaonline.cz/cesi-a-zadluzovani-2021>
- Průzkum ČBA: Finanční gramotnost Čechů 2021* [online]. (2021). Česká bankovní asociace. [cit. 2022-03-26]. Dostupné z: <https://cbaonline.cz/cesi-a-financni-gramotnost-2021>
- Příjmy a životní podmínky domácností – 2020* [online]. (2021). Český statistický úřad. [cit. 2021-09-017]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/prijmy-a-zivotni-podminky-domacnosti-cdknb922a5>
- Příspěvek na bydlení* [online]. (2022). Úřad práce ČR. [cit. 2022-01-07]. Dostupné z: <https://www.uradprace.cz/web/cz/prispevek-na-bydleni>
- Rekvalifikace*. (2022). Úřad práce ČR. [cit. 2022-04-01]. Dostupné z: <https://www.uradprace.cz/rekvalifikace-1>
- Remund, D. L. (2010). Financial Literacy Explicated: The Case for a Clearer Definition in an Increasingly Complex Economy [online]. *The Journal of Consumer Affairs*. <https://doi.org/https://doi.org/10.1111/j.1745-6606.2010.01169.x>
- Rod, A. (2015). *Matek samoživitelek přibývá, více než třetina z nich je silně ohrožena rizikem příjmové chudoby* [online]. Centrum ekonomických a tržních analýz. [cit. 2022-03-26]. Dostupné z: <http://eceta.cz/matek-samozivitelek-pribyva-vice-nez-tretina-z-nich-je-silne-ohrozena-rizikem-prijmove-chudoby/>

Rodinný rozpočet: Jak zvládnout výdaje a nedostat se do dluhové pasti? [online]. (2017). Jak přežít dluhy. [cit. 2022-03-26]. Dostupné z: [Rodinný rozpočet | Jak přežít dluhy \(jak-přežít-dluhy.cz\)](https://rodinný-rozpočet-jak-přežít-dluhy-jak-přežít-dluhy.cz)

Rozpočet [online]. (2014). Ministerstvo financí České republiky. [cit. 2022-03-26]. Dostupné z: <https://financnigramotnost.mfcr.cz/cs/rodinne-finance/rozpocet>

Státní sociální podpora – obecné informace [online]. (2021). Úřad práce ČR. [cit. 2022-01-07]. Dostupné z: <https://www.uradprace.cz/web/cz/obecne-informace-2>

Spotřební výdaje domácností – 2020 [online]. (2021). Český statistický úřad. [cit. 2022-03-26]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/spotrebni-vydaje-domacnosti-2020>

Švajdová, J. (2013). *Mobiliární exekuce* [online]. Dluhové poradenství Samaritán. [cit. 2022-03-26]. Dostupné z: <http://www.poradnasamaritan.cz/clanky/mobiliarni-exekuce/>

Trlifajová, L., Musil, P., Kovářová, L., & Hurre, J. (2015). Mezi dávkami a prací, která není?: Analýza motivace k zaměstnání u osob, které se pohybují na hraně mezi dávkovým systémem a přijetím nízce-hodnoceného zaměstnání [online]. In https://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/pri-uradu-vlady/jiri-dienstbier/aktualne/Vyzkum---Mezi_davkami_a_praci.pdf

Výsledky měření finanční gramotnosti 2020: CELKOVÉ VÝSLEDKY [online]. (2020). Ministerstvo financí České republiky. [cit. 2022-03-26]. Dostupné z: <https://financnigramotnost.mfcr.cz/cs/pro-odborniky/mereni-urovne-financni-gramotnosti/2020/vysledky-mereni-financni-gramotnosti-20-3286>

Výsledky měření finanční gramotnosti 2020: DOMÁCÍ ROZPOČET A FINANČNÍ REZERVY [online]. (2020). Ministerstvo financí České republiky. [cit. 2022-03-26]. Dostupné z: <https://financnigramotnost.mfcr.cz/cs/pro-odborniky/mereni-urovne-financni-gramotnosti/2020/domaci-rozpocet-a-financni-rezervy-3227>

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník [online]. [cit. 2022-02-08]. Dostupné z: [40/2009 Sb. Trestní zákoník \(zakonyprolidi.cz\)](https://zakonyprolidi.cz/40/2009-Sb.-Trestni-zakonik)

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) [online]. [cit. 2021-12-12]. Dostupné z: [182/2006 Sb. Insolvenční zákon \(zakonyprolidi.cz\)](https://zakonyprolidi.cz/182/2006-Sb.-Insolvenčni-zakon)

Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů [online]. [cit. 2021-02-23]. Dostupné z: [117/1995 Sb. Zákon o státní sociální podpoře \(zakonyprolidi.cz\)](https://zakonyprolidi.cz/117/1995-Sb.-Zakon-o-statni-socialni-podpore)

Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti [online]. [cit. 2021-02-23]. Dostupné z: [435/2004 Sb. Zákon o zaměstnanosti \(zakonyprolidi.cz\)](#)

Zákon č.187/2006 Sb., o nemocenském pojištění [online]. [cit. 2021-02-23]. Dostupné z: [187/2006 Sb. Zákon o nemocenském pojištění \(zakonyprolidi.cz\)](#)

Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů [online]. [cit. 2021-02-23]. Dostupné z: [120/2001 Sb. Exekuční řád \(zakonyprolidi.cz\)](#)

Zámečnicková, J. (2022). *Fincentrum Hypoindex 2022: Propad objemů o 50 % a sazby na nejvyšší úrovni v historii?* [online]. HYPOINDEX. [cit. 2022-03-23]. Dostupné z: <https://www.hypoindex.cz/clanky/fincentrum-hypoindex-2022-propad-objemu-o-50-a-sazby-na-nejvyssi-urovni-v-historii/>

Zaměstnanost, nezaměstnanost [online]. (2022). Český statistický úřad. [cit. 2022-03-26]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/zamestnanost_nezamestnanost_prace

Ženy stále trápí nízké důchody: Děti a další důvody, proč je situace neférová [online]. (2021). České důchody. [cit. 2022-03-26]. Dostupné z: <https://ceskeduchody.cz/zpravy/zeny-trapi-nizke-duchody-duvody-proc-je-situace-neferova>

Životní a existenční minimum [online]. (2022). Úřad práce ČR. [cit. 2022-01-07]. Dostupné z: <https://www.uradprace.cz/web/cz/zivotni-a-existencni-minimum>

III. Seznam obrázků a tabulek

Seznam obrázků

Obrázek 1: Počet osob pod hranicí chudoby (Zdroj: Příjmy a životní podmínky domácností – 2020, 2021)	13
Obrázek 2: Počet osob pod hranicí chudoby podle pohlaví (Zdroj: Příjmy a životní podmínky domácností – 2020, 2021)	14
Obrázek 3: Počet osob pod hranicí chudoby podle věku (Zdroj: Příjmy a životní podmínky domácností – 2020, 2021)	15
Obrázek 4: Dluhová spirála	16

Seznam tabulek

Tabulka 1: Tabulka 1: Částka měsíčního životního minima (Zdroj: Životní a existenční minimum, 2022)	24
Tabulka 2: Měsíční finanční rozpočet v roce 2021	33
Tabulka 3: Stav dluhů v prosinci 2021	33
Tabulka 4: Měsíční rozpočet pro rok 2022	34
Tabulka 5: Příjmy za leden 2022	36
Tabulka 6: Výdaje za leden 2022	37
Tabulka 7: Stav dluhů ke konci ledna 2022	38
Tabulka 8: Příjmy za únor 2022	40
Tabulka 9: Výdaje za únor 2022	41
Tabulka 10: Stav dluhů ke konci února 2022	42
Tabulka 11: Příjmy za březen 2022	44
Tabulka 12: Výdaje za březen 2022	45
Tabulka 13: Stav dluhů ke konci března 2022	46

IV. Seznam příloh

Příloha 1: Dotazník pro paní Evu

Příloha 2: Dotazník pro člena rodiny paní Evy

Příloha 3: Dotazník pro člena rodiny paní Evy

Příloha 4: Dotazník pro člena rodiny paní Evy

Příloha 5: Dotazník pro člena rodiny paní Evy

Příloha 6: Dotazník pro člena rodiny paní Evy

Příloha 7: Dotazník pro člena rodiny paní Evy

Příloha 8: Dotazník pro člena rodiny paní Evy

V. Přílohy

Příloha č. 1 - Dotazník pro paní Evu

1. Jaké jsou příčiny Vašich finančních problémů?

Nakupuju si hodně oblečení za nějakých dvacet třicet tisíc měsíčně.

2. Jak dlouho máte problém s dluhy?

Tři roky.

3. Víte, kolik peněz jste si půjčila celkem za celou dobu trvání situace?

Nevím. Asi dvě stě tisíc? Možná tři sta? To fakt netuším. Ale teď dlužím asi sto pět tisíc.

4. Kolik peněz dlužíte v současnosti?

Asi sto pět tisíc.

5. Od koho jste si půjčovala?

Nejdřív od rodičů a babičky. Pak i od bratra i kamarádky.

6. Komu dlužíte v současné době?

Rodičům, babičce, bratrovi a kamarádce.

7. Jak se se svou situací vyrovnáváte?

Stydím se.

8. Jak Vaše problémy ovlivnily Vaše vztahy s lidmi?

Rodiče mi pomáhají. Švagrová mě nesnáší. Bratr je na mě naštvaný. Je to těžké.

9. Jak chcete svou situaci řešit?

Chci se vyléčit ze závislosti, naučit se hospodařit a splatit dluhy.

Příloha č. 2 – dotazník pro člena rodiny paní Evy

1. Jaký je Váš příbuzenský vztah s paní Evou? Jsem její máma
2. Jak dlouho víte o jejích problémech s financemi? Asi 4 nebo 5 let
3. Jak dlouho víte o jejích problémech se závislostí na nakupování? Už dávno, od střední
4. Půjčil/a jste někdy paní Evě peníze? Ano, půjčila jsem jí s manželem
5. Kolikrát jste jí půjčil/a? Mnohokrát, skoro každý měsíc
6. Kolik peněz jste jí půjčil/a celkem? To už bude určitě přes 100 000
7. Kolik Vám dluží v současné době? Kolem 50 000
8. Co si o situaci paní Evy myslíte? Že nesmí tolik utrácet
9. Jak tato situace ovlivnila Vaše vztahy s paní Evou? Chci jí pomoc
10. Jak by podle Vás měla Eva řešit svou situaci? Neutrácet a hlavně šetřit
11. Chcete něco dodat? Ne nechci

Příloha č. 3 – dotazník pro člena rodiny paní Evy

1. Jaký je Váš příbuzenský vztah s paní Evou?

Otec

2. Jak dlouho víte o jejích problémech s financemi?

Několik let, asi čtyři.

3. Jak dlouho víte o jejích problémech se závislostí na nakupování?

Několik let, asi šest.

4. Půjčil/a jste někdy paní Evě peníze?

Ano, s její matkou jí půjčujeme pořád. I moje matka a syn jí pořád půjčují.

5. Kolikrát jste jí půjčil/a?

Za poslední tři roky snad každý měsíc.

6. Kolik peněz jste jí půjčil/a celkem?

Určitě přes sto tisíc.

7. Kolik Vám dluží v současné době?

Padesát dva tisíc.

8. Co si o situaci paní Evy myslíte?

Že by to měla řešit s psychologem.

9. Jak tato situace ovlivnila Vaše vztahy s paní Evou?

Bojím se, co bude dělat, až jí nikdo nepůjčí.

10. Jak by podle Vás měla Eva řešit svou situaci?

Měla by chodit k psychologovi a platit své výdaje.

11. Chcete něco dodat?

Ne

Příloha č. 4 – dotazník pro člena rodiny paní Evy

1. Jaký je Váš příbuzenský vztah s paní Evou?

Jsem její starší bratr

2. Jak dlouho víte o jejích problémech s financemi?

Když si ode mě půjčila poprvé, asi před dvěma roky

3. Jak dlouho víte o jejích problémech se závislostí na nakupování?

Už od puberty. Když jsem se odstěhoval, tak zabrala svými věcmi můj starý pokoj

4. Půjčil/a jste někdy paní Evě peníze?

Ano

5. Kolikrát jste jí půjčil/a?

Sedm krát nebo osm krát

6. Kolik peněz jste jí půjčil/a celkem?

Přes 50 tisíc

7. Kolik Vám dluží v současné době?

37 tisíc

8. Co si o situaci paní Evy myslíte?

Že už to měla dávno řešit

9. Jak tato situace ovlivnila Vaše vztahy s paní Evou?

Manželka jí nemá ráda. Narušilo to naše vztahy. Už jí nic nepůjčím. Také je potřebuji a nemůžu jí sponzorovat jako naši

10. Jak by podle Vás měla Eva řešit svou situaci?

Nenakupovat a konečně splatit dluhy

11. Chcete něco dodat?

Příloha č. 5 – dotazník pro člena rodiny paní Evy

1. Jaký je Váš příbuzenský vztah s paní Evou?

Je to moje vnučka.

2. Jak dlouho víte o jejích problémech s financemi?

Už roky.

3. Jak dlouho víte o jejích problémech se závislostí na nakupování?

To ještě chodila do základky.

4. Půjčil/a jste někdy paní Evě peníze?

Jo, vždycky když potřebovala.

5. Kolikrát jste jí půjčil/a?

To nevím.

6. Kolik peněz jste jí půjčil/a celkem?

Asi 30 000?

7. Kolik Vám dluží v současné době?

Tak 10 000 nebo 15 000?

8. Co si o situaci paní Evy myslíte?

Že jí chybí chlap.

9. Jak tato situace ovlivnila Vaše vztahy s paní Evou?

Štve mě, že tím zatěžuje svoje rodiče a bratra.

10. Jak by podle Vás měla Eva řešit svou situaci?

Vdát se a mít děti. Potom na takové věci nebude mít čas.

11. Chcete něco dodat?

Nechci.

Příloha č. 6 – dotazník pro člena rodiny paní Evy

1. Jaký je Váš příbuzenský vztah s paní Evou? Jsem manželka jejího bratra
2. Jak dlouho víte o jejích problémech s financemi? Co jsme spolu začali před rokem a půl žít
3. Jak dlouho víte o jejích problémech se závislostí na nakupování? Rok a půl
4. Půjčil/a jste někdy paní Evě peníze? Já ne a manželovi jsem to po svatbě zakázala
5. Kolikrát jste jí půjčil/a? Já nic, manžel hodně
6. Kolik peněz jste jí půjčil/a celkem?
7. Kolik Vám dluží v současné době? Manželovi přes 35 000
8. Co si o situaci paní Evy myslíte? Může si za ní sama. Kdyby prodala to oblečení, tak ty dluhy splatí. Ale ona nechce, vymlouvá se a nic neřeší. Chtěla bych aby manželovi ty peníze do dvou let splatila, ale nevěřím tomu.
9. Jak tato situace ovlivnila Vaše vztahy s paní Evou? Nemám jí ráda. Je nezodpovědná a všechny táhne ke dnu.
10. Jak by podle Vás měla Eva řešit svou situaci? Konečně přestat utrácet jak utržená ze řetězu, prodat to oblečení a platit svoje dluhy
11. Chcete něco dodat? Radši ne

Příloha č. 7 – dotazník pro člena rodiny paní Evy

1. Jaký je Váš příbuzenský vztah s paní Evou?

Nejsme příbuzné, já jsem její nejlepší kamarádka.

2. Jak dlouho víte o jejích problémech s financemi?

To už bude určitě skoro 10 let. Začalo to na konci VŠ.

3. Jak dlouho víte o jejích problémech se závislostí na nakupování?

Od devítky. Byla jsem první, komu se svěřila.

4. Půjčil/a jste někdy paní Evě peníze?

Ano, půjčila.

5. Kolikrát jste jí půjčil/a?

Půjčila jsem jí třikrát. Dva krát tisícovku, tu mi pokaždé splatila. Nakonec pět tisíc, ty ještě ne.

6. Kolik peněz jste jí půjčil/a celkem?

Celkem sedm tisíc.

7. Kolik Vám dluží v současné době?

Pět tisíc, ale slíbila, že mi do konce ledna splatí tisícovku.

8. Co si o situaci paní Evy myslíte?

Ona potřebuje psychologa. Snažím se jí k tomu přemluvit už několik let, ale ona mě neposlouchá.

9. Jak tato situace ovlivnila Vaše vztahy s paní Evou?

Občas si říkám, jestli má vůbec smysl se jí pokoušet pomoci. Někdy mám chuť jí prostě poslat už pryč.

10. Jak by podle Vás měla Eva řešit svou situaci?

Musí vyřešit to nakupování s psychologem. A potom svoje peníze a dluhy.

11. Chcete něco dodat?

Evo, už to řeš.

Příloha č. 8 – dotazník pro člena rodiny paní Evy

1. Jaký je Váš příbuzenský vztah s paní Evou?

Jsem její sestřenice.

2. Jak dlouho víte o jejích problémech s financemi?

Od té doby, co si ode mě chtěla půjčit asi 2 tisíce.

3. Jak dlouho víte o jejích problémech se závislostí na nakupování?

To už je nějakých 6 let.

4. Půjčil/a jste někdy paní Evě peníze?

Ne, když přišla prvně, tak jsem neměla. Potom už to zašlo až moc daleko, takže to nešlo.

5. Kolikrát jste jí půjčil/a?

Nikdy

6. Kolik peněz jste jí půjčil/a celkem?

Nic

7. Kolik Vám dluží v současné době?

Nic

8. Co si o situaci paní Evy myslíte?

Eva musí pochopit, že to, co dělá není v pořádku. Není malé dítě, aby všichni okolo řešili její problémy.

9. Jak tato situace ovlivnila Vaše vztahy s paní Evou?

Vyčítám jí, do čeho zatáhla svoje rodiče. Oba mi kdysi hodně pomohli a není fér, aby si z nich dělala kasičku. Stejně jako z bratrance a jejich babičky.

10. Jak by podle Vás měla Eva řešit svou situaci?

Určitě existuje nějaká pomoc pro tyhle případy.

11. Chcete něco dodat?

Nic